

DAVIDSFONDS, culturele vereniging met als doelstellingen: de alzijdige ontwikkeling van het Vlaamse volk (sociaal-cultureel werk) en de verdediging van de Vlaamse belangen (drukgroep).

Om deze doelstellingen te bereiken gebruikt het als middelen: 1. verspreiding van cultuurgoederen (romans, wetenschappelijk werk, poëzie, grafiek, grammofonplaten, jeugdlektuur, organisatie van voordrachten, concerten, toneel, kleinkunst, reizen, prijsvragen); 2. volksontwikkeling, als bijdrage tot de algemeen-menselijke ont-plooiing en tot bevordering van het inzicht in

culturele en maatschappelijke verschijnselen; 3. vormingswerk, waardoor op intentionele en systematische wijze gepoogd wordt ontwikkelingsprocessen op gang te brengen; 4. bekendmaking van standpunten, organisatie van manifestaties, overleg met beleidsinstanties.

De activiteiten zijn christelijk geïnspireerd, waarbij men rekening houdt met de pluralistische samenstelling van de Vlaamse gemeenschap, die het Davidsfonds mee wil organiseren en uitbreiden tot een democratische en autonome volksgemeenschap, in toenemende integratie met Nederland en als deel van een gefedereerd Europa. De vereniging telt ca. 71.000 leden-gezinnen, gegroepeerd in 670 plaatselijke afdelingen, die regionaal gebundeld zijn in gewestbonden en provinciaal in gouwbonden. Om de vier jaar kiezen de afdelingsbesturen een nationaal bestuur dat, samen met de raad van beheer en bijgestaan door adviescommissies, de vereniging leidt. Het Nationaal Secretariaat (dertig full-time-beambten en veertig part-time-consulenten) is verantwoordelijk voor het uitvoerend werk en neemt zelf initiatieven binnen het kader van het algemeen beleid, onder de verantwoordelijkheid van de secretaris-generaal. Publikaties: DF-mededelingen, vier nummers per jaar, 75.000 exemplaren; Leiding, voor de bestuursleden, acht nummers per jaar, 3.000 exemplaren; Jaarverslag en Kongresverslag, jaarlijks. Voorzitters: P. Alberdingk Thijm (1875-'78), P. Willems (1878-'98), J. Helleputte (1898-1911), E. Vliebergh (1911-'25), A. Boon (1925-'38), A. Janssen (1938-'66), G. Beuselinck (1966-'70), R. Derine (1970-'72). Secretarissen-generaal: J. Brouwers (1875-'76), J. Planquaert (1876-'78), F. de Potter (1878-1904), J. Evers (1905-'08), K. Heynderickx (1908-'18), F. van der Mueren (1919-'23), E. Amter (1924-'64), C. de Ridder (1964-'73).

Op 16 juni 1973 werd prof. C. Heyman tot nieuw voorzitter van het Davidsfonds verkozen.

Gestimuleerd door de Vlaamse katholieke pers stichtten professoren en studenten van het studentengenootschap Met Tijd en Vlijt te Leuven op 15 januari 1875 het Davidsfonds als katholieke tegenhanger van het geliberaliseerde Willemsfonds. Tot het eind van de 19de eeuw bleef die tegenstelling met het Willemsfonds sterk doorwerken, tegen de achtergrond van de katholiek-liberale twisten. Tijdens het invloedrijke voorzitterschap van P. Alberdingk Thijm (1875-'77) breidde het Davidsfonds zich onmiddellijk geweldig uit. Daar men hier financieel niet tegen opgewassen was, had het fonds in de jaren 1877-'78 een scherpe crisis te doorstaan. In het voorjaar van 1878 zat medestichter pastoor L.W. Schuermans een voorlopig bestuur voor dat de statuten herzag en tot bestuursvernieuwing overging. Als uitloper van die crisis werd de Leuvense studentenafdeling opgeheven, die in 1877 door A. Rodenbach was opgericht en door hem dynamisch geleid. Onder het voorzitterschap van P. Willems (1878-'98) werd het Davidsfonds in de jaren '80 hecht georganiseerd. Hierdoor kon het een grote uitstralingskracht ontwikkelen. Van 1878 af trad het op als Vlaamse en katholieke drukgroep. Het speelde een stimulerende rol tijdens de schoolstrijd (1878-'84) en bij de taalwetgeving. De negatieve houding van het episcopaat ten opzichte van de vernederlandsing van het onderwijs belemmerde de inzet hiervoor van het fonds, dat gekenmerkt werd door dezelfde geest van conservatief paternalisme die de katholieke partij beheerste. Na 1885 verzwakte het liberalisme, maar kreeg een nieuwe vijand voor de katholieken, het socialisme, een groeiende invloed. Het Davidsfonds voerde antisocialistische propaganda en trachtte zich tegelijkertijd meer op de arbeiders te oriënteren. Hoewel het fonds onder voorzitter Helleputte (1898-1911) het volk inderdaad beter bereikte, behield het zijn burgerlijk karakter. Omstreeks de eeuwwisseling leed het, ondanks zijn blijvende omvang, aan verstarring. Deze deed zich vooral in de innerlijke werking voelen. Naar buiten toe bleef de volledige inzet voor de taalwetgeving en de vernederlandsing van het katholiek onderwijs en van het openbare leven gehandhaafd. Hiertoe werkte het Davidsfonds in goede verstandhouding samen met andere Vlaamse organisaties, zoals de Katholieke Vlaamsche Landsbond en de Katholieke Vlaamsche Hoogeschooluitbreiding, en nam het deel aan alle belangrijke Vlaamse feestelijkheden. In 1891 introduceerde het Davidsfonds op de Katholieke Congressen te Mechelen de Nederlandse taal en sindsdien bleef het op die bijeenkomsten de Vlaamse belangen verdedigen. De progressieve inspiratie, waaraan het stagnerende fonds behoefte had, kon pas werkelijk aan bod komen na de dood van F. de Potter, die als overigens waardevolle secretaris (1878-1904) een overwegend conservatieve stempel op het fonds had gedrukt. Tijdens aanslepende moeilijkheden met het secretariaat en de bestuursvernieuwing maakte E. Vliebergh zich zeer verdienstelijk. Toen hij in 1911 tot voorzitter werd gekozen, werd zijn in feite al gegroeid leiderschap bevestigd. Gestimuleerd door de werkkraft van Vliebergh, secretaris K. Heynderickx en propagandist J. Ossenblok beleefde het Davidsfonds van 1911 af een grote bloei. Vooral sinds de oprichting van damesafdelingen, waarmee in 1910

te Sint-Niklaas werd gestart, kreeg het fonds oog voor de noodzakelijke vernederlandsing van het gezinsleven. Het breidde de eigen algemene jaarvergaderingen uit tot algemeen Vlaams-katholieke manifestaties. Aanvankelijk hadden deze vooral een prestigekarakter; geleidelijk aan echter werden die tweejaarlijkse vergaderingen de uitgangspunten van Vlaamse actie en coördinatie: de congressen te Lier (1905), Tongeren (1907), Sint-Niklaas (1910) en Antwerpen (1912) waren hoogtepunten van Vlaams enthousiasme. De Eerste Wereldoorlog legde de activiteiten van het fonds bijna volledig stil.

Na de oorlog heerste er grote twijfel of er nog behoefte bestond aan een Davidsfonds en of het de moeite loonde alles zo goed als van voren af aan opnieuw te beginnen. Op aandringen van voorzitter Vliebergh stak men opnieuw van wal met enkele overgebleven getrouwen en met F. van der Mueren als secretaris. De toetreding van ca. 6.000 leden bewees al spoedig dat het Davidsfonds ook in het na-oorlogse klimaat kansen had.

In 1923 nam Van der Mueren echter ontslag en op 6 januari 1925 overleed Vliebergh. Deze had er nog voor gezorgd, dat zijn privé-secretaris E. Amter werd aangesteld als vaste secretaris van de vereniging. Hijzelf werd opgevolgd door prof A. Boon. Van toen af beleefde het Davidsfonds een geweldige groei, zodat het in 1932 met 75.648 leden in 421 plaatselijke afdelingen de grootste vereniging voor volksopvoeding in Vlaanderen was geworden. Ondertussen had het in 1928 de vorm van v.z.w. aangenomen en in 1929 een secretariaatsgebouw gekocht, dat geleidelijk met beambten werd gevuld, want de activiteiten breidden zich in een snel tempo uit: oprichting van de Katholieke Vlaamsche Radio-Omroep (1929, ging in 1931 zelfstandig werken), uitgaaf van een be-

Hartelijk dank !

Is het waar? ! Ben ik zoo hartelijk welgekomen bij de leden van het Davidsfonds, als sommige afdelingssecretarissen en zelfs sommige leden, het noodig voelen te schrijven ?

Hoe lekker is dat! Maar... wat jammer dat ik niet wat struischer, grooter en dikker ben. Dat betert echter wel, 'k beloof gewillig te zullen groeien. He, 'k voel al pijn in mijn rechterknie.

Nu, hartelijkheid voor hartelijkheid : ik dank hartelijk!

VAN HET DAVIDSFONDS

bestuursblad voor kaderleden (1929), Keurbceken (1929), Jeugdboeken (1930), ledentijdschrift de Belleman (1932), reisdienst (1932), Centrale voor Projectie-Onderwijs (1932), Muziekuitgaaf (1933). In 1939 telde het Davidsfonds 529 plaatselijke afdelingen, die bibliotheken, voordrachten, studiekringen, toereelavonden, Guldensporenvieringen, prijsvragen voor Algemeen Beschaafd Nederlanders en tal van andere culturele manifestaties organiseerden. Tussen de twee wereldoorlogen ijverde het Davidsfonds voor de vernederlandsing van het onderwijs en het openbare leven, voor de toepassing van de taalwetten, voor een Vlaams parochieleven in Brussel, nam het deel aan de amnestie- en taalgrensactie, richtte het eigen afdelingen op in Wallonië. Deze bloeiperiode werd onderbroken door de oorlog 1940-'44. De verenigingsactiviteiten werden toen zo goed en zo kwaad als het ging voortgezet. In het ledenblad De Belleman van september-oktober 1940 sprak secretaris-generaal E. Amter zich uit voor een „nieuwe orde”, doch voorzitter A. Janssen belette daarna dat het Davidsfonds de weg van de collaboratie opging. Wegens de uitgave van het boek Levet Scone (Dr. P. Drieskens, 1943) werd de vereniging door de Duitse overheid bedreigd met ontbinding. In 1944 bereikte het Davidsfonds zijn hoogste ledenaantal: 93.807, te verklaren uit de aantrekkingskracht van het boek. Onmiddellijk na de oorlog (november 1944) klaagde het Davidsfonds de repressiepraktijken aan en bereedde het zijn actie voor i.v.m. de talentelling van 1947 (samen met het Vermeylen- en het Willemsfonds), waarvan het later de uitslagen in de taalgrensgemeenten, in Overmaas en in het Brusselse als vervalst aanklaagde, met als gevolg dat het zich verzette tegen de officiële publikatie ervan. Het sympathiseerde

Nederlandsche Zangstukken

me. Klavierbegeleiding

uitgegeven door het HOOFDBESTUUR van het

Davidtsfonds

Nieuwe Reeks. — Nummer 1 en 2.

TWEE LIEDEREN

door

Jos. Ryelandt

1. DE DEEF, gedicht van Karel de Gheldere. - 2. WEEMOED, gedicht van Guido Gezelle

Muziekdrukzerij Jan Baacherij Hopland 22, Antwerpen

tijdens de koningskwestie (1950) met Leopold III, deelde het katholieke standpunt tijdens de schoolstrijd (1955) en hield aan de wederopbouw van de IJzertoren met een bijdrage van 1 miljoen fr. Er volgde een reeks van herdenkingen die in die jaren sterk hebben bijgedragen tot de heropleving van

Algemene jaarvergadering van het Davidsfonds in het paviljoen Civitas Dei op de Wereldtentoonstelling te Brussel (1958).

het Vlaams bewustzijn: Boerenkrijg (1948), G. Gezelle (1949), 75-jarig bestaan van het Davidsfonds (1950), P. Benoit (1951), Guldensporenslag (1952). Het A. Rodenbach-congres van 1955 gaf aanleiding tot de oprichting van Jong-Davidsfonds. In 1946 hervatte het zijn jaarlijkse congressen, waar vaak thema's werden behandeld die zodoende in de publieke opinie werden gebracht: talentelling, culturele autonomie, taalwetgeving in Kongo, de wereldtentoonstelling 1958, de zetelaanpassing, wijziging van de staatsstructuren. Van 1959 nam het intens deel aan de activiteiten van het Vlaams Aktiekomitee voor Brussel en Taalgrens, waarvan zijn secretaris Amter in 1960 voorzitter werd. Op het gebied van het uitgeven van boeken en van de volksopvoeding wist het echter niet tijdig vernieuwing te brengen. Vandaar eerst stagnatie van het ledenaantal, gevolgd (tot 1964) door een constante daling. In dat jaar werd E. Amter als secretaris-generaal opgevolgd door C. de Ridder, die het Nationaal Secretariaat reorganiseerde. Mede op grond van een sociologisch onderzoek kwamen nieuwe inzichten aan bod en nieuwe initiatieven tot stand. De boekenuitgaven werden verbeterd, de organisatie van de verenigingsgeledingen verstevigd, het sociaal-cultureel werk kreeg eigentijdse inhoud en vorm, het consulentenkorp werd aanmerkelijk uitgebreid, voor de vrijwillige medewerkers werden kadercursussen gegeven, het secretariaatsgebouw werd verruimd en aan de bestaande diensten werden een filmdienst, een drukkerij, een reisdienst en een studiedienst toegevoegd, de vertegenwoordiging in ministeriële e.a. raden en commissies werd ter harte genomen, o.m. betreffende de cultuurpolitiek van de overheidsorganen. Door toedoen van het Davidsfonds kwamen de contactgroep voor sociaal-cultureel werk tot stand, eind 1971 veranderd in vereniging zonder winstoogmerk voor sociaal-cultureel werk, evenals talrijke gemeentelijke culturele raden (waarvoor het fonds modelstatuten opstelde). Samen met het Vermeulen- en het Willemsfonds richtte het Davidsfonds het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen op, waarin het een vooraanstaande rol speelde. Van het eerste uur af (1965) nam het deel aan de strijd om Leuven (universiteitskwestie); in verband hiermee baarde zijn Open brief aan Kardinaal Suenens (22 januari 1968) groot opzien. Tegelijk en onmiddellijk nadien nam het intens deel aan de jarenlange strijd rondom de grondwetsherziening. Het werkte mee aan de religieuze vernieuwing in Vlaanderen door zijn Ontmoetingen Kristendom en Wereld te Antwerpen (1965-'69) en ijverde voor de oprichting van het bisdom Hasselt. In 1966 werd mr. G. Beuselinck algemeen voorzitter en in 1970 prof. R. Derine. Het ledenaantal stijgt jaarlijks opnieuw, evenals de kwaliteit van het culturele werk in de afdelingen. Het Davidsfonds heeft zijn plaats als moderne vereniging voor cultureel werk, terwijl het zijn traditionele taak in de V.B. voortzet, ook op nieuwe terreinen door middel van het vormingswerk.

LITERATUUR: *Jaarverslagen van het Davidsfonds* (1875-1970, met enkele onderbrekingen); - *Kongresverslagen van het Davidsfonds*; - P. Fredericq, *Uit de geschiedenis van het Willemsfonds en het Davidsfonds* (1903); - E. Amter, *Het Davidsfonds in wezen en werking* (1928); - E. Amter, *Groei in Vlaanderen* (1934); - G. d'Olieslager en J. van den Bosch, *Het Davidsfonds, sociologische doorlichting van een kulturele vereniging* (onder leiding van F. van Mechelen, 1964); - C. de Ridder, *Het Davidsfonds, van burgervereniging tot vormingswerk*, in *Volksopvoeding*,

(1966, nr. 5, p. 281-287); - J. van Grieken, *Beeken door het Davidsfonds uitgegeven van 1875 tot 1968* (1968); - B. Raskin, *Het Davidsfonds, katholiek-Vlaams vormingswerk 1875-1914* (onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1971).

BRIGITTE RASKIN en CLEM DE RIDDER